

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

А Зосереджено увагу на актуальних аспектах підвищення якості дошкільної освіти; охарактеризовано обов'язковість принципу наступності між дошкільною та початковою освітою, описано умови, що створюють інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище; обґрунтовано необхідність упровадження ІКТ в освітній процес дошкільного закладу; охарактеризовано основні види занять із використанням ІКТ в освітньому процесі та розроблено загальні принципи при їх проведенні; визначено основні педагогічні цілі, що досягаються за допомогою ІКТ; сформульовано основні вимоги та обмеження при роботі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: дошкільна освіта; якість освіти; якість дошкільної освіти; інформаційно-комунікаційні технології; види занять; принципи використання ІКТ; освітній процес

С *Larysa Yatsyk. The use of information and communication technologies in the educational process as a factor to improving the quality of preschool education.*

The modern education system of Ukraine is focused on the comprehensive development of the child, his physical, mental, creative abilities, psychological adaptation to life in modern society. Information and communication technologies are an integral part of everyday life, so the introduction of ICT in the educational process is one of the most pressing issues in modern preschool education.

ICT is a tool to improve the quality of preschool education, which allows the expansion of the content of the educational process, increases the interactivity of the preschool education system, promotes the acquisition of knowledge and motivates learning.

The main principles of ICT use are teacher-led educational process, the adaptability of the tool to the individual needs of the child, interactivity of learning, psychological and physical comfort of using ICT tools.

General pedagogical goals achieved using information and communication technologies are to prepare the child for independence, concentration, research, development of creative and algorithmic thinking, communication skills, etc.

The main requirements and restrictions when working with the use of ICT are the need for consistency of software with the level of development and age of children; information and communication technologies cannot and should not replace other forms and methods of educational activities; ICT should promote the cooperation of the child, the teacher and integrate the child into teamwork; technologies must be simple, unambiguous and clear; the teacher must strictly adhere to the rules of use of ICT and the norms of time that children of all ages can spend before the equipment regulated by the Sanitary Regulations.

Generally, the use of ICT improves the quality of preschool education, which improves the quality of the education system in the country as a whole and helps prepare the younger generation for effective integration into society.

Key words: preschool education; quality of education; quality of preschool education; information and communication technologies; types of classes; principles of ICT use; educational process

Яцик Лариса Олексіївна, магістрантка, Класичний приватний університет, м. Запоріжжя; директорка, Кременчуцький заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №12 Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області, Україна

Yatsyk Larysa, Master's student, Classical Private University, Zaporizhzhia; Director, Kremenchug Preschool Educational Institution (kindergarten) №12 Kremenchug City Council of Kremenchug District, Poltava Region, Ukraine

E-mail: krdnz12@ukr.net

Актуальність проблеми якості дошкільної освіти обумовлена загальними процесами вдосконалення системи освіти в Україні на всіх рівнях. Якість дошкільної освіти охоплює всі напрями діяльності ЗДО, що пов'язані з формуванням інтелектуального, естетичного, фізичного та морального здоров'я дітей. Тому висока якість дошкільної освіти має бути пріоритетом в Україні та поєднувати останні досягнення як вітчизняної, так і світової педагогічної теорії та практики, культури та соціальної політики.

Сучасна модель освіти в Україні зорієнтована на всебічний розвиток життєво компетентної особистості дитини, на реалізацію її творчих здібностей, формування її психологічної готовності до життєдіяльності в умовах сучасно-

го інформаційного суспільства. Тому використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в дошкільному освітньому процесі – це одне із найактуальніших питань сучасної освіти в Україні.

Упровадження ІКТ в освітній процес покликане навчити дітей грамотно користуватися новими знаряддями діяльності та зробити навчання для дітей привабливішим.

Зміни, що відбуваються в дошкільній освіті, відображаються та регулюються відповідними законодавчими документами – законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», відповідними наказами МОН та МОЗ [7; 8].

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань якості освіти присвячені праці таких віт-

чизняних учених як К. Білої, Л. Денякіна, Є. Короткова, В. Кременя, В. Лутая, Л. Поздняк, О. Савченко, О. Сафонові, С. Сисоєвої та ін. Проблема якості саме дошкільної освіти відображена у наукових працях Т. Алієвої, Л. Артемові, О. Коваленко, Т. Лукіної, Л. Парамонової, О. Янко та ін.

Наприклад, за Н. Фроленковою, якість дошкільної освіти – це збалансована відповідність усіх аспектів освіти певній меті, потребам, вимогам, нормам і стандартам; сукупність якостей і характеристик, реалізація яких в педагогічному процесі сприяє різнобічному розвитку дитини, збереженню її здоров'я, успішному переходу до наступного вікового періоду [10].

За Л. Козак, якість дошкільної освіти залежить від відповідності її системи потребам зростаючої особистості, сім'ї та держави як основного зацікавленого стейкхолдера [3].

Т. Піроженко стверджує що у вирішенні питань якості дошкільної освіти головну роль відіграє узгодження стандартів якості зі стандартами її досягнення. Тому, на думку автора, якість освіти залежить, насамперед, від високого професіоналізму кадрового складу ЗДО та використання останніх вітчизняних і зарубіжних навчально-методичних напрацювань та технологій [6].

Але все ж таки проблема підвищення якості дошкільної освіти не отримала належного висвітлення та потребує подальшого вивчення.

Метою статті є дослідження шляхів підвищення якості дошкільної освіти, а саме за використанням інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі в ЗДО.

Викладення основного матеріалу. Кожна ланка у системі освіти України має велике значення у становленні та розвитку суспільства в цілому. Реформування вищої, передвищої освіти, а тим паче розвиток НУШ неможливі без удосконалення та розвитку дошкільної освіти. Наступність між дошкільною та початковою освітою є однією з обов'язкових умов здійснення неперервності здобуття освіти, що забезпечує узгодженість усіх ланок освіти, методів, форм навчання та виховання дітей у межах вікових особливостей дитячого розвитку.

Тому, як і на інших рівнях освіти, розвиток сучасної дошкільної освіти базується на реалізації принципу дитиноцентризму, тобто на чолі системи освіти ставиться індивідуальність дитини та розвиток її особистості [8].

Для впровадження принципу дитиноцентризму необхідно надати вихованцю ЗДО можливість вибору свого власного індивідуального освітнього шляху з урахуванням його вподобань, хисту, соціальних навиків.

Дошкільна ланка реалізує право людини в отриманні такої освіти, яка б забезпечувала максимальний розвиток здібностей, інтересів, нахилів дитини. Тобто для різнобічного розвитку дитини, збереженню її здоров'я як фізичного, так і психологічного, окрім гарантії досягнення кожною дитиною мінімально необхідного рівня підготовки для успішного навчання в початковій школі, необхідно за-

стосовувати якісні ресурси, такі як диференціальні освітні програми, високопрофесійний кадровий потенціал, і створювати матеріальні, фінансові та психологічні умови, в яких дитина проводить досить значну частину свого життя в закладах дошкільної освіти.

Підвищення якості освітнього процесу також неможливе без співпраці та взаємодії між педагогами, батьками та самими дітьми у процесі їхнього навчання, виховання та розвитку у сфері планування та організації різних видів дитячої діяльності з урахуванням інтересів і потреб дітей. Об'єднання спільних зусиль із боку педагогів і батьків є необхідною умовою для впровадження різних типів педагогічних і психологічних послуг для всієї сім'ї на принципах компетентнісного підходу до розвитку дитини.

Також для покращення якості дошкільної освіти необхідне впровадження різноманітних форм цілеспрямованого освітнього впливу, таких як проведення індивідуальних і гурткових занять; застосування в освітній роботі педагогічних інновацій, а також сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Основними умовами, що створюють нове інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище, є:

- загальна еволюція сучасної освіти на всіх рівнях;
- глобальна інформатизація навчання, особливо за умови застосування дистанційного навчання в сучасних умовах карантинних обмежень;
- постійна модернізація комп'ютерної техніки;
- збільшення кількості та підвищення якості програмно-забезпечення, розробленого для застосування в освітньому процесі.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – це сукупність методів, процесів і програмно-технічних засобів та інструментів, що забезпечують виконання інформаційних процесів задля підвищення їхньої оперативності та ефективності використання інформаційних ресурсів. Тобто ІКТ – це інтеграція телекомунікацій, комп'ютерів, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію.

Основними напрямками застосування ІКТ в діяльності ЗДО є адміністративна та фінансово-господарська діяльність, методична та освітня діяльність, а також при організації спілкування з батьками.

Використання ІКТ-технологій в освітньому процесі має стати інструментом забезпечення ефективності роботи педагога та якості освіти в цілому та дошкільної освіти зокрема. З інтеграцією інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес ЗДО з'являються можливості розширення його змістового наповнення, що стає доступнішим для сприймання дошкільниками. ІКТ підвищує інтерактивність дошкільної освітньої системи, дозволяє педагогам перейти від пояснювально-ілюстративного способу навчання до діяльнісного, при якому дитина стає

активним учасником, а не пасивним об'єктом педагогічної дії. Отже, процес навчання вихованців ЗДО за допомогою ІКТ сприяє усвідомленому засвоєнню знань та формуванню мотивації до навчання, стає більш цікавим, якісним, продуктивнішим, та таким, що відповідає сучасним потребам інформаційного суспільства. [4; 5].

Необхідність застосування ІКТ в дошкільній освіті також зумовлена складністю деяких об'єктів вивчення, що важко продемонструвати лише вербальними засобами та за допомогою друкованого зображення. ІКТ дозволяють наочно показати та відобразити будь-які ситуації та процеси в довкіллі, особливо ті, які важко побачити неозброєним оком.

Отже, впровадження ІКТ в освітній процес ЗДО робить навчання для дітей привабливішим, сучаснішим завдяки формі наданої інформації; допомагає закріплювати отримані знання, навички дітей, розв'язувати пізнавальні та творчі завдання; дозволяє наочно моделювати, вирішувати різні проблемні ситуації; збільшує швидкість подання інформації вихованцям і підвищує рівень її засвоєння, сприяє розвитку уваги, пам'яті, мислення, мовлення, сприяє інтелектуальному, емоційному та моральному розвитку дітей, допомагає провести оцінку виконаних дітьми завдань [1; 2].

Основним видами занять із використанням інформаційно-комунікаційних технологій є :

- заняття з мультимедійною підтримкою: перегляд мультфільмів і казок, мультимедійні презентації;
- заняття з комп'ютерною підтримкою: індивідуальна робота на комп'ютері або планшеті, дитячі ігрові навчальні програми, діагностичні заняття.

Найпоширенішою інформаційною технологією серед дошкільників є мультиплікаційні фільми, які виконують виховну, пізнавальну й розвивальну функції. Педагог обирає казку чи мультфільм, продумує трактування сюжету задалегідь, щоб перетворити спілкування в комунікативну ситуацію. У результаті відбувається не лише вивчення нових слів, а й відбувається діалог між дитиною та персонажем. Ефективною формою залучення дітей до діалогу є бесіда за сюжетом мультфільму та його основним змістом.

Мультимедійні презентації, що містять колекції зображень і даних, що супроводжуються звуком, відео, анімацією та іншими візуальними ефектами, сприяють кращому сприйняттю і запам'ятовуванню матеріалу, враховуючи особливості мислення дітей дошкільного віку. Їхнє використання дозволяє побудувати освітній процес на основі психологічно коректних режимів роботи уваги та пам'яті дітей дошкільного віку, тобто заняття стають цікавішими, використовується зрозуміліший демонстраційний матеріал, що підвищує ефективність і результативність занять.

Комп'ютер, як інструмент для оброблення інформації, є важливим технічним засобом навчання для дітей різного віку, а тим паче для дошкільників. Сучасне суспільство висуває кожній людині високі вимоги щодо комп'ютерної

грамотності у повсякденному житті. Тому чим раніше знайомити дітей із сучасними технологіями, тим легше буде відбуватися їхній перехід до наступних етапів навчання та тим комфортніше вони будуть почуватися в сучасних реаліях.

Спілкування дітей дошкільного віку з комп'ютером починається з комп'ютерних ігор, ретельно підібраних із урахуванням віку й навчальної спрямованості. Використання комп'ютерних ігор в освітній діяльності є природним для дитини, так як гра – це один із основних методів взаємодії дитини зі світом, моделювання життєвих ситуацій у спрощеній ігровій формі готує дітей до ефективного вирішення задач у майбутньому. І в цьому випадку комп'ютерні ігри, що мають яскраву та цікаву форму подання інформації, можуть бути чудовим мотиватором для розвитку особистих здібностей. Заняття на комп'ютері, а саме натискання пальчиками на клавіші, також важливе для розвитку дрібної моторики, що залучає неактивні ділянки мозку до роботи. Існують розвивальні та навчальні ігри, ігри-завдання чи забави, діагностувальні ігри, деякі спрямовані на розвиток мовлення, деякі – на читання, інші – на розвиток математичного мислення та логіки.

Дещо зручнішими у використанні дошкільниками є планшети, яким можна користуватися навіть лежачи на килимку, дитині легко його тримати та користуватися лише пальцями, без громіздких клавіатур і мишок, а програмне забезпечення задовольняє будь-які потреби.

У процесі використання будь-якого засобу ІКТ при проведенні занять необхідно дотримуватися загальних принципів:

- керованості педагогом процесу заняття з можливістю його скоригувати або навіть зовсім припинити;
- адаптивності засобу до індивідуальних потреб дитини;
- оптимальності поєднання групових та індивідуальних занять;
- інтерактивності навчання;
- психологічної комфортності дитини при користуванні засобами ІКТ.

Основними педагогічними цілями, що досягаються за допомогою ІКТ, є:

- підготовка дитини до самостійної пошукової діяльності;
- формування та розвиток навичок навчальної діяльності, оцінювання результатів своєї діяльності;
- виховання самостійності, посидючості, зосередженості;
- розвиток творчого та алгоритмічного мислення;
- розвиток комунікативних здібностей на основі виконання спільних завдань тощо.

Звичайно попри всі вказані переваги існують певні вимоги та обмеження у використанні ІКТ саме в освітньому процесі з дошкільниками:

- ІКТ усе ж не може бути основним інструментом дошкільної освітньої діяльності;

– програмне забезпечення має бути узгоджене з рівнем розвитку дітей та їхнім віком;

– ІКТ має сприяти співпраці педагога та дитини та інтеграції до роботи в команді;

– технології не повинні ставити дітей у ситуацію жорсткого контролю над їхніми діями в межах певних алгоритмів, а надавати можливість вирішувати поставлені завдання самостійно;

– вони мають бути зрозумілими, наочними та чітко визначеними;

– при використанні будь-яких технологій вихователь повинен керуватися «Санітарним регламентом для дошкільних навчальних закладів», де чітко вказані норми часу, що можуть діти різного дошкільного віку проводити за комп'ютерами, телевізорами або іншими мультимедійними засобами [9].

Висновки. Застосування ІКТ в освітньому процесі відкриває широкі перспективи у роботі з дошкільниками. Необхідність цього напрямку роботи з дітьми зумовлена пріоритетним завданням освіти, що полягає в реалізації принципу дитиноцентрованості освіти, тобто становлення її особистості, розвитку творчих і розумових здібностей та формування навичок життя у сучасному суспільстві. А використання інформаційно-комунікаційних технологій у закладі дошкільної освіти є одним із шляхів оновлення змісту та якості освіти згідно із сучасними вимогами. Упровадження сучасних ІКТ необхідне для підвищення якості освітнього процесу в ЗДО, що сприяє підготовці молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Подальшого дослідження потребують умови та процеси впровадження інформаційно-комунікаційних технологій не тільки в освітній процес, а й у всі аспекти діяльності ЗДО, будь то адміністративна, господарська чи методична діяльність, що в сукупності дасть можливість підняти якість дошкільної освіти на новий рівень.

Список використаних джерел

1. Біла О. Управління процесом інформатизації навчального закладу в умовах розбудови Школи відкритої освіти. *Рідна школа*. 2016. № 2–3. С. 44–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2016_2_3_11.
2. Іржавська О., Дворцова Л. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у дошкільному навчальному закладі. *Дошкільний навчальний заклад*. 2015. № 3. С. 2–11.
3. Козак Л., Швидка І. Якість дошкільної освіти на сучасному етапі. *Освітлогічний дискурс*. 2018. № 3–4 (22–23). С. 198–208.
4. Ляшенко С., Зінченко З. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у освітній процес. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 7. С. 16–27.

5. Марковська Т. В. Стан і перспективи впровадження ІКТ в практику дошкільної освіти. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2012. № 1. С. 29–32.
6. Піроженко Т. О. Якість дошкільної освіти: сучасна ситуація та погляд у перспективу. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка. Київ, 2018. Т. 4: *Психологія розвитку дошкільника*, вип. 14. С. 6–27.
7. Про дошкільну освіту : Закон України від 11.07.2001 № 2628-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 49, ст. 259 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
8. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 38-39, ст.380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
9. Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів : наказ Міністерства охорони здоров'я від 24.0.2016 №234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16>
10. Фроленкова Н. О. Якість дошкільної освіти в Україні: феномен поняття. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (17). С. 116–118.

References

1. Bila, O. (2016). Upravlinnya protsesom informatyzatsiyi navchalnoho zakladu v umovakh rozbudovy Shkoly vidkrytoyi osvity [Management of the process of informatization of the educational institution in the conditions of development of the School of Open Education]. *Ridna shkola [Native school]*, 2-3, 44-48. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2016_2_3_11 [in Ukrainian].
2. Irzhavska, O., & Dvortsova, L. (2015). Vykorystannya informatsiynokomunikatsiynykh tekhnolohiy u doshkilnomu navchalnomu zakladi [Use of information and communication technologies in preschool educational institution]. *Doshkilnyi navchalnyy zaklad [Preschool educational institution]*, 3, 2-11 [in Ukrainian].
3. Kozak, L., & Shvydka, I. (2018). Yakisti doshkilnoyi osvity na suchasnomu etapi [The quality of preschool education at the present stage]. *Osvitlohichnyy dyskurs [Educational discourse]*, 3-4 (22-23), 198-208 [in Ukrainian].
4. Lyashenko, S., & Zinchenko, Z. (2013). Intehratsiya informatsiynokomunikatsiynykh tekhnolohiy u osvityny protses [Integration of information and communication technologies into the educational process]. *Vykhovatel'metodyst doshkilnoho zakladu [Educator-methodologist of preschool institution]*, 7, 16-27 [in Ukrainian].
5. Markovska, T. V. (2012). Stan i perspektyvy vprovadzhennya IKT v praktyku doshkilnoyi osvity [Status and prospects of ICT implementation in the practice of preschool education]. *Kompyuter u shkoli ta simiy [Computer at school and family]*, 1, 29-32 [in Ukrainian].
6. Pirozhenko, T. O. (2018). Yakist doshkilnoyi osvity: suchasna sytuatsiya ta pohlyad u perspektyvu [Quality of preschool education: current situation and perspective]. In *Aktualni problemy psykholohiyi [Current issues of psychology]: zbirnyk naukovykh prats (Vol 4: Psykholohiya rozvytku doshkilnyka, is. 14, pp. 6-27)*. Kyiv [in Ukrainian].
7. Pro doshkilnu osvitu [About preschool education]. (2001). *Zakon Ukrainy vid 11.07.2001 № 2628-III. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy (VVR) [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)]*, 49, 259. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> [in Ukrainian].
8. Pro osvitu [About education]. (2017). *Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. Vidomosti Verkhovnoyi Rady (VVR) [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)]*, 38-39, 380. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
9. Sanitarnyy rehlyment dlya doshkilnykh navchalnykh zakladiv [Sanitary regulations for preschool educational institutions]: nakaz Ministerstva okhorony zdorovya vid 24.0.2016 №234. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16> [in Ukrainian].
10. Frolenkova, N. O. (2015). Yakist doshkilnoyi osvity v Ukraini: fenomen ponyattya [The quality of preschool education in Ukraine: the phenomenon of the concept]. *Molodyy vchenyy [Young scientist]*, 2 (17), 116-118 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 06.03.2022